

Maksātnespējas procesi var kļūt politiski ietekmējami

Saimnieciskos strīdos neapņemamā politiskā spiediena instruments un dubultie standarti – tā nozares pārstāvji vērtē grozījumus Maksātnespējas likumā, kurus tieslietu ministrs Dzintars Rasnačs nosaucis par «maksātnespējas reformu».

Tieslietu ministrijas valsts sekretāra vietniece tiesību politikas jautājumos Laila Medina par būtiskākajām izmaiņām, salīdzinot ar iepriekšējo regulējumu, nosauc to, ka maksātnespējas administratorus turpmāk iecels Maksātnespējas administrācijas (MNA) direktors, kamēr iepriekš par administratoru varēja kļūt, nokārtojot eksāmenu un saņemot sertifikātu no administratoru profesionālās asociācijas. Blakus profesionālajām zināšanām eksaminācijas komisija tagad vērtēs arī kandidāta reputāciju. Tiek ieviesta arī disciplinārtārbildība maksātnespējas procesa administratoriem, kas attieksies arī uz tiesiskās aizsardzības procesu (TAP) uz-

ar tās mantu, savukārt disciplinārtārbildība tai vispār nevar tikt piemērota. Viņš norāda uz TM valsts sekretāra vietnieces rakstu, kurā viņa pirms kāda laika uzsverusi, ka TAP ir tik nopietns process, ka to vajadzētu uzraudzīt tikai maksātnespējas administratoriem, kam jābūt valsts amatpersonām, taču pieņemts tika pilnīgi pretējais. «Komercedvē mēs cenšamies izskaidrot tā saucamos «apašniekus» un valdes locekļus no naftas pārvešanas adresēm, bet esošais regulējums TAP, kas turklāt tiek apstiprināts ar tiesas lēmumu, no jauna paver iespēju samilzušu problēmu risināšanai ar «bomžu» starpniecību. Tas ir pretēji normālai politikai», uzsver K. Novičāns.

Amatpersonas biznesā

Pret valsts amatpersonas statusa piešķiršanu administratoriem kategoriski iebilda zvērīnāto advokātu profesionālā organizācija. L. Medina atklāja, ka TM virzīs jaunus grozījumus, ļaujot par maksātnespējas administratoriem, kas ir valsts amatpersonas, turpmāk kļūt arī zvērīnātiem advokātiem, zvērīnātiem revidentiem un tiesu izpildītājiem, kam šādu prasību nebūs. Šāds dubultais standarts ir ne tikai nekoncekvens, bet arī parāda to, ka visa jezga ap amatpersonas statusus

Valsts ilgu laiku ir gājusi maldu ceļu, uzskatot, ka maksātnespējas process ir domāts valsts interešu realizācijai. Maksātnespējas process ir domāts komersantu interesēm. Valsts interese ir tikai budžeta interese, bet budžets ir tikai viens no kreditoriem šajā gadījumā. Tam nevar būt nekādas prioritāras nozīmes maksātnespējas procesos,

Oļavs Cers, zvērīnāts advokāts

ra rīcību. «Bet esiet reālisti – administratora rīcība 99,99% gadījumos ir saistīta ar tiesību normu piemērošanu un interpretāciju. Tāpat izpildvārsts orgāns būtu jā sāk skatīt tiesiskā rakstura strīdus», teic K. Novičāns. Viņš arī norāda, ka, lai kļūtu par administratoru, cilvēkam vajag izglītību, viņam ir jānokārto sarežģīts

raugosajām personām, MNA dotas tiesības veikt pārbaudi administratora prakses vietā. «Mēs aizņemam ļoti bistamā virzienā, jo maksātnespējas procesi, kas notiek komercēdvē, kļūst politiski ietekmējami. Jēdziens *nevojaujamā reputācija* ir plaši interpretējams, līdz ar to pastāv risks, ka, izmantojot šo institūtu, varētu notikt izrēķināšanās ar atsevišķām neērām personām, kas nebūtu pieļaujami. Tikai tad, kad sāks pirmos siļāt, mēs sapratīsim, kas tika domāts ar nevajaujamā reputāciju», saka zvērīnāts advokāts Kaspars Novičāns. Nav pieļaujams, ka politiska persona, kāds ir tieslietu ministrs, būdams MNA faktiskais priekšnieks, sāk vērtēt administratora reputāciju, norāda nozares pārstāvji.

Uzraugu izvēle

TAP turpmāk varēs uzraudzīt jebkura persona bez jebkādiem prasībām. «Tas ir pārsteidzoši, pie kāda rezultāta ir nonācis, jo šo sadaļu likumā vēra valā ar argumentāciju, lai TAP uzraudzība būtu ļoti profesionāla. Tagad TAP varēs uzraudzīt zem jebkura tilta dzīvojoša persona, kas M. Novičāns, piebilstot, ka «palīdz Dievam, izdevās nosargāt to, ka par TAP uzraugu nevarēs būt jebkura juridiskā persona, jo, kā zināms, juridiskās personas atbildība ir ierobežota

maksātnespējas administratoriem nav bijis nekas vairāk kā populistisks farsis, no kura pati Tieslietu ministrija tagad paklusām atkāpjas. «Konsekventi šeit grūti atrast», saka Zvērinātu advokātu padomes priekšsēdis, zvērīnāts advokāts Oļavs Cers, sakot, ka «ministrija ieguldīja milzīgu resursu, lai administratoram padarītu par valsts amatpersonām. Tikko tas ir izdarīts, likumdevējs spēr nākamo soli, sakot, ka TAP varēs uzraudzīt arī «ne-amatpersonas», un pieļauj, ka nākotnē par administratoriem varētu kļūt arī citu juridisko profesiju pārstāvji, kas nav amatpersonas. Domāju, ka likumdevējs pats ir sapratis, ka ne jau amatpersonas statuss būs tas, kas ļaus sasniegt maksātnespējas procesa mērķus. Valsts ilgu laiku ir gājusi maldu ceļu, uzskatot, ka maksātnespējas process ir domāts valsts interešu realizācijai. Maksātnespējas process ir domāts komersantu interesēm. Valsts interese ir tikai budžeta interese, bet budžets ir tikai viens no kreditoriem šajā gadījumā. Tam nevar būt nekāda prioritāra nozīme maksātnespējas procesā.» Specifisku prasību atceļšana TAP uzraugiem tiek pamatota ar to, ka tas ir saimnieciskais process, kura vadīšanā ir vajadzīgas biznesa zināšanas un iemaņas. «Valsts amatpersonas statuss maksātnespējas administratoriem ne tikai nav lietderīgs, bet ir traucējošs. Valsts amatper-

sonai ir jādarbojas pēc valsts pārvaldes principiem. Savukārt maksātnespējas process ir ļoti dinamisks. Amatpersonas darbojas stingros likumā noteiktos rāmjos, piemēram, tiesu izpildītājiem ir ierota darbību apraksts, un viņi drīkst darīt tikai to, kas ir noteikts. Administratoram var nākties darīt to, ko nav iespējams paredzēt. Kā administratora amata apraksts

Lai panāktu pozitīvus rādītājus nozarē, nevajadzēja noteikt administratoriem valsts amatpersonas statusu, bet gan bija jāpanāk, lai uz maksātnespēju nenonāktu pirms tam iztukšoti uzņēmumi, jāpadara efektīvāka VID darbība, policijas darbība un efektīvs maksātnespējas regulējums, tajā skaitā kreditoriem atvieglojot maksātnespējas pieteikuma iesniegšanu,

Kaspars Novičāns, zvērīnāts advokāts

var ierakstīt, ka viņam zemieku saimniecībā ir jāorganizē govju slaukšana? Taču arī to var nākties darīt, jo administratoram bieži vien ir jādarbojas kā uzņēmējam tirgus apstākļos un komercietiskā vidē. Būt valsts amatpersonai un darboties komercālā vidē – tā ir pretruna», uzsver K. Novičāns.

Bez reputācijas

Valstī jau ir izveidojusies paradoksa situācija, kad virknei juridisko profesiju reputācijas prasības ir krietni augstākas

nekā Tieslietu ministrijas ierēdņiem un ministram, kas šo jomu uzrauga. Tiesneši, advokāti, notāri, maksātnespējas administratori, tiesu izpildītāji nevar būt iepriekš sodīti, bet viņu nozāri pārbaugosās ministrijas ierēdņi var. «Politiskās figūras, kurai pašai reputācijas prasību nav, lēmums, kādam būt vai nebūt maksātnespējas administratoram, ir

eksāmens un viņam ir visu laiku jāceļ kvalifikācija. Savukārt personas, kuras administratorus uzrauga, ir bez kvalitatīviem kritērijiem. «Tā ir savāda situācija, kad profesiju, kas ir ļoti stingri sertificēta un eksaminēta, iekļūst uzrauga darbinieki, kas nav šāda veida eksaminēti un sertificēti», piekrišā arī O. Cers, piebilstot, ka «tā ir milzīga pretruna. Tas ir tas pats, ja zvērīnāts advokāts uzraudzītu personas, kas nav zvērīnāti advokāti. Tā ir juridisko profesiju specifika, ka tikai kolēģis var zināt un vērtēt kolēģa darba specifiku. Savukārt, cik es zinu, maksātnespējas administrācijā ir ļoti liela kadru maiņa, strādā gados jauni juristi, kuriem praktiskās pieredzes nav. Tagad sanāk, ka administratoru, kurš divdesmit gadus ir praktizējis, uzraudzīs cilvēks, kurš pirms gada ir pabeidzis universitāti.»

Tukšās čaulas

Jātagādina, ka grozījumi likumā stājās spēkā 6. janvārī, bet atsevišķas normas – citos laikos. Ar 1. jūliju stāties spēkā arī TAP regulācijas izmaiņas. «Mainās ne tikai personas, kas uzrauga šo procesu, bet arī spēku samērs, kurš ir lēmuma pieņēmējs un vadošais spēks TAP procesa sekmīgai norisei. Likumdevējs ir uzticējis daudz lielu lomu kreditoriem. Šis uzticības pamats ir pārliecība, ka kreditors būs ieguvējs, ja uz-

ņēmums izdzīvos un atgūs savu maksātspēju», saka L. Medina. «Kreditoriem nav motivācijas iesniegt maksātnespējas vai tiesiskās aizsardzības procesa pieteikumus, jo viņi ļoti zina, ka uzņēmumi pārsvarā jau ir iztukšoti pirms maksātnespējas un viņi neko nedabūs. Likuma regulējums ir tāds, kas ļauj iztukšot uzņēmumu, pārliecināt višus aktīvus uz citu, bet administratori neko nevar izdarīt, jo visi termiņi ir nokavēti. Noteik masveida «toksisks» uzņēmumu nogrūšana caur maksātnespēju, jo maksātnespējas process ir bezzobains, tāds, ka administrators pat gribot tur neko nevar izdarīt», zina teikt K. Novičāns. «Uz maksātnespēju aiziet ārkārtīgi daudz pilnīgi «tukšu» uzņēmumu. Iztukšot uzņēmumu ir nēks. Kritērijs, kad jāuzsāk maksātspēja, ir, bet par tā neievērošanu nav nekādu sankciju. Liela kļūda tika pieļauta 2010. gadā, likumā atsakoties no tāda fundamentāla principa kā faktiskā maksātspēja. Tas bija komercchanku un ārvalstu investoru padomes spiediens – atteikties no šī principa, kas darbojas visās valstīs», saka K. Novičāns. «Galvenā problēma ir tā, ka ticis likvidēts faktiskās maksātspējas princips», viņš turpina. «Precīzi! Un mēs esam uz to norādījuši jau kopš 2010. gada», viedoklim piekrišā zvērīnāts

advokāts O. Cers. Valstī ir ļoti populārs lozungs, ka pie ekonomiskajām nediēmām investīciju aizplūšanas no Latvijas ir vainīgi administratori. «Politiski ir ļoti izdevīgi, ka ir kāds grēkātājs, uz ko novelt vainu par valsts ekonomiskā nolieklošo. Mēs taču atceramies, ka šo normu par valsts amatpersonas statusu administratoriem pieņēma dienu pirms vēlēšanām, kaut gan darba grupas to nolēma nevirzīt teic K. Novičāns. «Lai panāktu pozitīvus rādītājus nozarē, nevajadzēja noteikt administratoriem valsts amatpersonas statusu, bet gan bija jāpanāk, lai uz maksātnespēju nenonāktu pirms tam iztukšoti uzņēmumi, jāpadara efektīvāka VID darbība, policijas darbība un efektīvs maksātnespējas regulējums, tajā skaitā kreditoriem atvieglojot maksātnespējas pieteikuma iesniegšanu», saka K. Novičāns. «Pareizais virziens būtu pilnīga maksātnespējas nozares nodrošana pašu komersantu un kreditoru uzraudzībā. Ja maksātnespējas procesa administratoru iecel tieši, tā viņu var arī atcelt. Ir jābūt disciplināru uzraudzībai, bet nav jābūt valsts ierēdņiem un valsts amatpersonai pielīdzinātajam statusam. Maksātspējas administratoram ir jābūt tādi pašai brīvai profesijai kā zvērīnātiem advokātiem», saka O. Cers.

Sandris Toča, speciāli DB